

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustuse puhul kehtib reegel, et see pool, kelle lasub tõendamiskohustus, peab tõendama väidetavate asjaolude õigsust, et oleks võimalik hinnata kohtus esitatud väite paikapidavust.

Tõendamiskohustuse jagamisega seoses (s.t seoses sellega, millisel poolel lasub tõendamiskohustus) on tsiviilseadustiku artiklis 342 sätestatud alusreegel. Nimetatud artikli kohaselt peab õigusele tuginev isik tõendama õiguse aluseks olevaid asjaolusid ning isik, kelle vastu õiguseid soovitakse kasutada, peab tõendama asjaolusid, mis takistavad õiguse kasutamist või muudavad õigust või lõpetavad õiguse. Õiguse kasutamist takistavad asjaolud on sellised, mis toimivad takistusena õiguse olemasolu kindlaksmääramisel. Õigust muutvad asjaolud on asjaolud, mis muudavad kindlaks tehtud õiguse ulatust. Õigust lõpetavad asjaolud on asjaolud, mis põhjustavad õiguse lõppemise pärast seda, kui õiguse kehtivus on kindlaks tehtud. Kahtluse korral tuleb asjaolusid käsitleda konstitutiivsetena.

Negatiivse hindamismenetluse korral, kus üks pool ei soovi saada teise poole vastu tehtud kohtuotsust, vaid soovib pelgalt, et kohus teeks kindlaks õiguse või asjaolu puudumise, peab kostja (pool, kelle vastu hagi on esitatud) tõendama vaidlusaluse õiguse olemasolu.

Kohtuasjade puhul, kus hagi tuleb esitada teatava aja jooksul pärast kuupäeva, mil hageja (hagiavalduse esitanud pool) on saanud teada teatavast asjaolust, peab kostja tõendama, et tähtaeg on juba möödunud, välja arvatud juhul, kui on olemas muu konkreetset seaduses sätestatud lahendus.

Kui õigus, millele hageja tugineb, on seotud edasilükkava tingimusega (tulevikusündmus, mille võimaliku esinemisega on pooled sidunud tehingu õiguslike tagajärgede tekkimise) või esialgse tähtajaga (ajahetk, pärast mida õigus võib tekkida), peab hageja tõendama, et tingimus on täidetud või et esialgne tähtaeg on möödunud. Kui õigus on seotud lõpetava tingimusega (tulevikusündmus, mille võimaliku esinemisega on pooled sidunud tehingu õiguslike tagajärgede lõppemise) või lõpliku tähtpäevaga (ajahetk, pärast mida õigus kaob), peab kostja tõendama, et tingimus on täidetud või et see lõplik tähtpäev on möödunud.

Eespool kirjeldatud eeskirjad on ümber pööratud, kui on olemas õiguslik eeldus (tulemus või järeldus, millele seaduses jõutakse teadaoleva asjaolu põhjal eesmärgiga teha kindlaks tundmatu asjaolu), erand või vabastus tõendamiskohustusest või asjakohane kehtiv kokkulepe ning üldiselt siis, kui seaduses on nii sätestatud. Tõendamiskohustus on ümber pööratud ka siis, kui vastaspool on tahtlikult muutnud võimatuks tõendi esitamise selle poole jaoks, kes selle tõendi esitama peaks.

Tõendamiskohustuse ümberpööramise kokkulepe on kehtetu, kui tegemist on võõrandamatute õigustega (s.t õigusega, millest pool ei saa loobuda pelgalt selleks soovi väljendades) või kui see võib muuta õiguse kasutamise ühe poole jaoks ülemäära raskeks. Samuti on kehtetu kokkulepe, millega välistatakse mis tahes õiguslik tõendamisviis või millega lubatakse tõendamisviisid, mida ei ole ette nähtud õigusaktidega. Kui tõenditega seoses tehtavad seadustest tulenevad otsused põhinevad avalikul huvil, on sellised kokkulepped igal juhul kehtetud.

Kui tõendid esitab pool, kelle lasub konkreetse asjaolu tõendamise kohustus, võib vastaspool esitada vastupidist kinnitavad tõendid eesmärgiga tekitada kahtlust. Kui on olemas piisav kahtlus, tuleb otsus teha selle poole vastu, kellel lasub asjaomase asjaolu tõendamise kohustus.

Täielikke õiguslike tõendeid on võimalik vaidlustada ainult tõenditega, mis kinnitavad, et aluseks olnud asjaolu ei olnud tõene, ilma et see mõjutaks muude seaduses sätestatud konkreetsete piirangute kohaldamist.

Isik, kes tugineb tavaõigusele, siseriiklikule või välisriigi õigusele, peab tõendama selle olemasolu ja sisu, kuid kohus peaks püüdma omal algatusel saada vastavad teadmised. Kohus peab omal algatusel teadmised saama ka siis, kui ta peab tegema otsuse tava-, siseriikliku või välisriigi õiguse alusel ning ükski pool ei ole sellele tuginenud või kui vastaspool on tunnustanud selle olemasolu ja sisu või ei ole esitanud vastuväiteid. Kui kohus ei suuda kindlaks teha kohaldatava õiguse sisu, lähtub ta Portugalis tavaõiguse eeskirjadest.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Jah, sellised normid on olemas.

Tõendamist ei vaja üldtuntud asjaolud, s.t üldsusele teada faktid.

Samuti ei vaja tõendamist sellised asjaolud, millest kohus on teadlik oma ametiülesannetest tulenevalt. Kui kohus tugineb neile asjaoludele, tuleb kohtuasja toimikule lisada dokumentaalsed tõendid nende asjaolude kohta.

Samuti ei pea eeldatud asjaolu tõendama pool, kellel on õiguslik eeldus (määratletud eespool).

Õigusliku eelduse võib ümber lükata vastupidist tõendavate tõendite esitamisega, välja arvatud juhul, kui see ei ole seadusega lubatud.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus hindab tõendeid vabalt ning kohtunik teeb otsuse iga asjaoluga seoses oma siseveendumuse järgi.

Tõendite vaba hindamise põhimõtet ei kohaldata asjaolude suhtes, mille tõendamiseks on seaduses sätestatud spetsiaalne kord, või selliste asjaolude suhtes, mida on võimalik tõendada ainult dokumentidega või mis on täielikult tõendatud kas dokumentidega või kokkulepetega või poolte ülestunnistustega. Kohus peab kaaluma kõiki tõendeid olenemata sellest, kas need on esitanud see pool, kellel lasub nende esitamise kohustus, ilma et see mõjutaks selliste sätete kohaldamist, millega tunnustatakse asjaolu tõendavate tõendite tähtsusetuks, kui neid ei ole esitanud teatav huvitatud isik.

Kui kaheldakse asjaolu tõesuses või tõendamiskohustuses, lahendatakse küsimus selle poole kahjuks, kes asjaolust kasu saaks.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Õigusaktide kohaselt on lubatud tõendeid koguda kohtuniku algatusel.

Kohtuniku ülesanne on – sealhulgas *ex officio* – teha kõik toimingud või näha ette kõikide selliste toimingute tegemine, mis on vajalikud tõe väljaselgitamiseks ja tõese vaidluse pidamiseks seoses asjaoludega, mis peaksid olema teada.

Kohtunik võib menetluse mis tahes etapis kutsuda menetlusosalisi isiklikult kohtusse andma ütlusi seoses asjaoludega, mis on asjaomase küsimuse seisukohast olulised.

Kohtu ülesanne on kas omal algatusel või poolte taotluse alusel küsida teavet, tehnilisi arvamusi, kavu, fotosid, jooniseid, esemeid või muid dokumente, mis on vajalikud tõe väljaselgitamiseks. Sellised taotlused võib esitada ametiasutustele, vaidluse pooltele või kolmandatele isikutele.

Kui kohus peab seda asjakohaseks, võib ta omal algatusel või mis tahes poolte taotluse alusel uurida asju või küsitleda inimesi. Seda tehes tuleb tagada isiku era- ja pereelu puutumatus ja inimväärikus ning selle tegevuse eesmärk peaks olema selgitada mis tahes fakte, mis on asjaomase küsimuse seisukohast olulised. Kohus võib korraldada käike kohapeale või näha ette uuritavate sündmuste rekonstrueerimise, kui ta peab seda vajalikuks.

Kui kohtuasja menetlemise käigus on alust arvata, et isikul, keda ei ole tunnistajana kohtusse kutsutud, on teadmisi asjaolude kohta, mis on kohtuasjas õige otsuse tegemise seisukohast olulised, peaks kohtunik andma korralduse selle isiku kohtusse kutsumiseks, et asjaomane isik saaks anda ütlusi.

Kohtunik võib *ex officio* ette näha, et ütlusi peavad andma eksperdid.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Tõendit esitatakse üldjuhul koos hagiga. Hagiavalduse lõpus peab hageja esitama tunnistajate nimekirja ja taotlema muud liiki tõendite esitamist. Kui kostja vaidlustab hagi, peab ta esitama tunnistajate nimekirja koos oma vastusega ja taotlema muud liiki tõendite esitamist. Hagejal on lubatud muuta oma algset tõendite kogumist käsitlevat avaldust ning ta võib seda teha oma vastuses (kui see tuleb esitada) või kümne päeva jooksul pärast seda, kui teda on teavitatud kaitseargumentidest. Juhul kui kostja esitab vastuhagi ja hageja vastab sellele, on kostjal lubatud muuta oma algset tõendite kogumise avaldust kümne päeva jooksul pärast seda, kui teda on teavitatud hageja vastusest.

Üldjuhul kogutakse tõendeid viimasel kohtuistungil. Erandjuhtudel võidakse tõendeid esitada varasemas etapis. Tõenditeks võivad olla inimeste ütlused, eksperdi esitatavad tõendid või kohtuliku uurimise käigus saadud tõendid. Tõendite varasemaks esitamiseks peab eksisteerima põhjendatud kahtlus, et teatavatel isikutel tegeliku kohtuistungil raames ütluste saamine või teatavate asjaolude kindlakstegemine ekspertiisi või vaatluse abil võib olla võimatu või väga raske.

Pärast seda, kui eelistungil on vastu võetud tõendite kogumise avaldused (kusjuures neid võidakse seal muuta) – või kui seda ei kohaldata nõuetekohase määruse tegemisel –, määratakse pärast õigusesindajate ärakuulamist kindlaks viimane kohtuistung.

Tunnistajate nimekirja võib lisada või seda nimekirja võib muuta kuni 20 päeva enne viimase kohtuistungil toimumise kuupäeva ning teisele poolele antakse viie päeva jooksul teada, et nad saavad soovi korral seda võimalust kasutada.

Välja arvatud juhul, kui asjaoludest tulenevalt on põhjendatud õigustoimingute järjekorra muutmine kohtuniku poolt, algab viimasel kohtuistungil tõendite kogumine sellega, et pooled esitavad oma seisukohad.

Seejärel esitatakse audio- või videosalvestised, kui tõendid peaksid neid hõlmama.

Seejärel võivad esitada oma suulised selgitused eksperdid, kes on ühe poole või kohtu taotluse alusel istungile kutsutud. Siis küsitletakse tunnistajaid.

Pärast tõendite kogumist toimub väitlus kohtuasja asjaolude üle. Selle väitluse jooksul esitavad advokaadid järeldused (nii *de facto* kui ka *de jure*), mille nad on teinud esitatud tõendite põhjal, kusjuures igal advokaadil on võimalik sõna võtta vaid korra.

Viimase kohtuistungil lõppedes antakse kohtuasi kohtunikule, kes peab otsuse tegema 30 päeva jooksul. Kui kohus leiab, et tal ei ole piisavalt teavet, võib ta kohtusaali tagasi pöörduda, et küsitleda isikuid enda soovi järgi ja näha ette kahtluste kõrvaldamiseks vajalike toimingute tegemine.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Tõendite kogumise avalduse võib tagasi lükata siis, kui see on esitatud pärast selleks seaduses sätestatud tähtaja möödumist.

Isegi kui kõnealune avaldus on esitatud õigeaegselt, võib selle täielikult või osaliselt tagasi lükata järgmistel juhtudel: konkreetset liiki menetluse jaoks ette nähtud tunnistajate arv on ületatud (need tunnistajad, kes ei mahu ettenähtud arvu sisse, tuleb jätta küsitlemata); kohtunik leiab, et eksperditõendite kogumise avaldus ei ole asjakohane või et sellise avalduse eesmärk on menetlusega viivitada; isik, kes võiks ütlusi anda kohtuasja poolena, on kantud tunnistajate nimekirja; nõutakse menetlusosalise selliste avalduste esitamist, mis hõlmavad ebaausaid või kriminaalseid asjaolusid, millega seoses asjaomast poolt süüdistatakse; või menetlusosaliselt nõutakse ütluste andmist seoses asjaoludega, mis ei hõlma ülestunnistust. Muud vastuvõetamatud tõendid on tõendid, millega kaasneks riigi- või ametisaladuse rikkumine või riigiametnike konfidentsiaalsuskohustuse rikkumine, kusjuures sellise saladuse avaldamise keelu võib siiski seaduses sätestatud tingimustel tühistada.

Seejärel viib kohtunik viimase kohtuistungil ajal ja pärast seda, kui tunnistaja on andnud vande, läbi esialgse küsitlemise, millega soovitakse kindlaks teha tunnistaja isik ja tuvastada, kas ta on poolte sugulane, sõber või vaenlane, kas tunnistajal on kõnealuste pooltega mingit laadi sõltuvussuhte ning kas neil on kohtuasjaga seoses otseseid või kaudseid huve. Kui vastustest nähtub, et küsitletav isik ei sobi tunnistajaks või et ta ei ole sama isik, kes on tunnistajana nimekirja kantud, ei luba kohtunik tal ütlusi anda. Ütlusi saavad anda vaid need tunnistajad, kellel ei ole psüühikahäireid ning kes on füüsiliselt ja vaimselt võimelised andma tunnistajana ütlusi seoses tõendatavate asjaoludega. Kohtuniku ülesanne on anda hinnang tunnistajate nimekirja kantud isikute loomomasele võimekusele, et hinnata nende ütluste vastuvõetavust ja usutavust.

Ütlused ei ole vastuvõetavad, kui leping peab seaduse või poolte vahelise kokkuleppe kohaselt olema kirjalik või kirjalikult kinnitatud. Ütlused ei ole vastuvõetavad ka juhul, kui asjaolu on täielikult tõendatud dokumentidega või muude täieliku tõendusjõuga vahenditega. Ütlused ei ole vastuvõetavad, kui need põhinevad mis tahes kokkuleppel, mis on vastuolus täieliku tõendusjõudu omavate autentsete või eradokumentide sisuga või täiendavad neid, sõltumata sellest, kas kokkulepe sõlmiti enne dokumendi koostamist, koostamise ajal või pärast seda.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Eksisteerivad järgmised tõendamisviisid:

- dokumendid;
- ülestunnistus;
- menetlusosaliste avaldused;
- eksperdiaruanded;
- kohtulik vaatlus;
- tunnistajate ütlused;
- esemelised tõendid;
- eeldused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tõendamisviiside tõhusus ei sõltu sellest, kas tõendid on suulised või kirjalikud.

Kohtu jaoks on siduvad vaid seadusest tuleneva eelneva tõendusjõuga tõendid vastavalt kehtestatud tingimustele ja piirangutele: autentne või eradokument, mille autentsus on kindlaks tehtud tunnustatud viisil (vt tsiviilseadustiku artiklid 362–387), ülestunnistus (vt tsiviilseadustiku artiklid 352–360) ja õiguslikud eeldused (tsiviilseadustiku artiklid 349–350).

Ülejäänud tõendite hindamisel lähtutakse vaid tõendite vaba hindamise põhimõttest, ilma et kohaldataks mis tahes muid põhimõtteid peale kogemuse käigus omandatud teadmiste, s.t üldiseid ja abstraktseid hinnanguid põhjusliku seose kohta. Tõendeid kaalutakse vastavalt seisukohtadele, mille kohtunik on kujundanud asjaolude põhjal, võttes arvesse nimetatud põhimõtteid.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Seaduse kohaselt on eri tõendamisviisidel tõepoolest erinev tõendusjõud.

Tõendite vaba hindamise põhimõtte jäetakse kõrvale ja teatavad tõendusviisid on teiste suhtes ülimuslikud, kui seadusega on teatavale tõendusviisile antud konkreetne tähtsusaste või kui seadusega on ette nähtud, et õigusliku fakti olemasolu väljaselgitamiseks või asjaolu tõendamiseks tuleb läbida mõni konkreetne formaalsus. Negatiivse õigusliku tõendamisviisi puhul on kohtunikul seadusega keelatud kasutada otsuse tegemiseks teatavat liiki tõendeid. Kohus hindab vabalt kõiki selliseid tõendeid, mis on saadud tunnistajatelt võetavate ütluste, ekspertide suuliste ütluste (üldjuhul küsitletakse eksperte alles viimasel kohtuistungil, kui see on vajalik suuliste selgituste andmiseks, sest nende uurimise tulemused on esitatud kirjalikes aruannetes), kohtuliku vaatluse, uurimisaruanete ja seaduse kohaselt erilist tähtsust mitteomavate dokumentide abil.

Tunnistaja ütluste tõendusjõudu kaalub kohtunik vabalt. Kuid tunnistaja ütlusi ei saa kasutada selleks, et asendada seaduse kohaselt nõutavat dokumenti või et esitada vastuargumente või täiendusi teatava dokumendi sisule.

Eksperdi vastustes esitatud tõendite tugevust hindab kohus vabalt ning sama kehtib ka kohtuliku vaatluse tulemuste suhtes.

Leitakse, et autentseid dokumendid (s.t dokumendid, mille on kirjalikult koostanud pädev riigiasutus või ametnik oma ametiülesannete täitmise käigus) tõendavad täielikult nii neid asjaolusid, millele neis dokumentides viidatakse ja millega seotud toimingud on asjaomased asutused või ametnikud läbi viinud, kui ka asjaolusid, mis neis dokumentides kinnitamist leiavad dokumendi koostanud organi arusaamise kohaselt (s.t sellised dokumendid kujutavad endast tõendeid, mida on võimalik ümber lükata ainult vastupidist tõendades). Kui isik tunnistab ja ei vaidlusta tema vastu esitatud dokumendil olevat allkirja või käekirja (või üksnes allkirja) või kui olenemata asjaolust, et dokumendil on tema allkiri ja see on koostatud tema käekirjas, väidab isik, et see dokument ei kuulu talle, või kui dokument tunnistatakse autentseks nii õiguslikult kui ka kohtulikult või kui eradokumendil olevat allkirja või dokumendi koostaja käekirja on tõestanud notar, siis võib sellist eradokument kasutada selle koostaja väiteid tõendava deklaratsioonina. See ei välista siiski võimalust esitada sellise dokumendiga seoses vastuväiteid või väita, et tegemist on võltsitud dokumendiga. Deklaratsioon esitatud asjaolusid käsitatakse tõendatutena sel määral, mil need on vastuolus deklareeriva poole huvidega. Deklaratsiooni tuleb siiski vaadelda tervikuna. Notariaalselt tõestatud eradokumentidel on autentse dokumendiga samaväärne tõendusjõud, kuid nende dokumentidega ei ole võimalik asendada autentseid dokumente, kui seaduse kohaselt nõutakse just viimati nimetatud dokumentide esitamist.

Kirjalikul kohtulikul ülestunnistusel on täielik tõendusjõud ülestunnistaja vastu. Autentse või eradokumendina vormistatud kohtuväline ülestunnistus loetakse tõendatuks nende dokumentide suhtes kohaldatavatel tingimustel ning kui see tehti teisele poolele või nende esindajale, on sel täielik tõendusjõud.

Kohtuvälist ülestunnistust, mis ei ole vormistatud dokumendi kujul, ei saa tõendada tunnistajate ütlustega selliste kohtuasjade puhul, mille raames ei võimalda kohus tunnistajate küsitlemist. Kui ütluste andmine on lubatud, kaalub kohus nende tõendusjõudu vabalt.

Mittekirjalikku kohtulikku ülestunnistust ja kohtuvälist ülestunnistust, mis on tehtud kolmandale isikule või esitatud testamendis, kaalub kohus vabalt.

Ülestunnistust ei saa kasutada tõendina ülestunnistaja vastu järgmistel juhtudel: a) kui ülestunnistus on seaduse alusel ebapiisav või tugineb asjaoludele, mille tunnustamine või uurimine on seadusega keelatud; b) kui ülestunnistus tugineb asjaoludele, mis on seotud võõrandamatute õigustega; c) kui ülestunnistatud asjaolu esinemine on võimatu või kui seda asjaolu ilmselgelt ei esine.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Jah, Portugali õigussüsteemis on see nii.

Kui seadusega on nii ette nähtud, ei saa lepingut või teatava formaalsusastmega dokumenti asendada muud liiki tõenditega või teise dokumendiga, välja arvatud juhul, kui sellel muud liiki tõendil või teisel dokumendil on suurem tõendusjõud.

Kui seaduse kohaselt tuleb õigusliku asjaolu eksisteerimiseks või tõendamiseks viia läbi mis tahes spetsiaalne formaalsus, tuleb seda nõuet järgida.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik isikud – olenemata sellest, kas nad on menetlusosalised või mitte – peavad tegema koostööd tõe väljaselgitamiseks. Nad peavad vastama neile esitatud küsimustele, nõustuma vajalike uurimistega, andma seda, mida neil nõutakse, ning tegema toiminguid, mille kohta on otsus tehtud.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Järgmised tunnistajad võivad ütluste andmisest keelduda (välja arvatud lapse sünni või surma kindlakstegemise seotud menetluste puhul):

ülenejad sugulased alanejaid sugulasi käsitlevates kohtuasjades ning lapsendajad lapsendatud lapsi hõlmavates kohtuasjades ning vastupidi;

õi või ämm kohtuasjades, mis hõlmavad nende väimeest või miniat ning vastupidi;

mis tahes abikaasa või eksabikaasa kohtuasjades, mille üks pool on tema abikaasa või eksabikaasa;

isik, kes on või on olnud ühe menetlusosalisega vabaabiellus abieluga samastel tingimustel.

Kohtuniku ülesanne on teavitada eespool osutatud isikuid sellest, et neil on õigus keelduda ütluste andmisest.

Tunnistajad, kes on seotud ametisaladuse, riigisaladuse või riigiteenistujate tegevusest tuleneva saladuse hoidmise kohustusega, võivad seaduslikult keelduda andmast ütlusi seoses asjaoludega, mis on hõlmatud selle saladusega.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Vastavalt eelmisele küsimusele antud vastusele ei karistata ütluste andmisest keelduvaid isikuid ning neil ei nõuta kohtuga koostöö tegemist, sest ütluste andmisest keeldumine on nende seaduslik õigus.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Jah, on isikuid, kellelt ei saa ütlusi võtta.

Need on isikud, kes ei ole võimelised andma ütlusi psüühilise haiguse tõttu ning kes ei ole füüsiliselt või vaimselt võimelised andma ütlusi tõestatavate asjaolude kohta.

Kohtuniku ülesanne on hinnata kohtusse ütlusi andma kutsutud isikute pädevust.

Tunnistajatena ei tohi ütlusi anda isikud, kes võivad anda ütlusi menetlusosalistena.

2.12 Milline on kohtuniku ja poole roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajad annavad ütlusi viimasel kohtuistungil isiklikult või videokonferentsi vahendusel, välja arvatud järgmistel juhtudel:

kui tõendeid kogutakse varasemas etapis (seda võib teha, kui on alust arvata, et teatavatelt isikutelt võib ütluste saamine olla võimatu või väga raske);

tõendeid kogutakse Portugali konsulaadile saadetud õigusabitaotluste alusel;

tõendeid kogutakse isiku elukohas või teenistuskohas (eelisõigus, mis on antud vabariigi presidendile ja välisriigi diplomaatidele vastastikkuse põhimõttest lähtuvalt);

kui isikutel ei ole võimalik kohtusse ilmuda;

kui kasutatakse õigust anda ütlusi kirjalikult.

Tunnistajad peavad andma ütlusi nõuetekohasel viisil, esitades põhjused ja asjaolud, millel nende asjaoludega seotud teadmised põhinevad; teadmise aluseks olevad asjaolud esitatakse võimalikult üksikasjalikult ja need peavad olema põhjendatud.

Küsimusi esitab tunnistaja kutsunud poole advokaat. Teise poole advokaat võib ütlustega hõlmatud asjaoludega seoses esitada tunnistajale küsimusi eesmärgiga täiendada või selgitada tema ütlusi.

Kohtunik peab tagama, et advokaadid ei oleks tunnistajatega ebaviisakad ega esitaks küsimusi või väiteid, mis ei ole asjakohased või mis on suunavad, eksitavad või solvavad.

Küsitlemise ja risküsitlemise viivad läbi poolte esindajad, ilma et see mõjutaks kohtuniku poolt teabe nõudmist või asjaolu, et kohtunik võib esitada küsimusi, mida ta peab tõe väljaselgitamiseks asjakohaseks.

Kohtunik viib küsitlemise läbi ise, kui see on vajalik selleks, et tagada tunnistaja enesevalitsemine või lõpetada sobimatu risküsitlemine.

Enne seda, kui tunnistaja vastab talle esitatud küsimustele, on tal õigus tutvuda kohtuasja materjalidega, nõuda, et talle näidataks teatavaid kohtuasja osaks olevaid dokumente, või esitada dokumente eesmärgiga kinnitada oma ütlusi. Vastu võetakse ja toimikusse lisatakse vaid sellised dokumendid, mida vastav pool ei saanud esitada.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohus ei saa arvesse võtta ebaseaduslikult saadud tõendeid.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah. Lisaks eespool osutatud ütlustele, mida annavad menetlusosalised, on Portugali menetlusõigusega antud pooltele ka võimalus esitada avaldusi.

Menetlusosalised võivad tõepoolest kuni esimese astme kohtus suulise kohtuistungiga alguseni taotleda luba esitada avaldusi seoses asjaoludega, millesse nad on isiklikult olnud kaasatud või mille kohta neil on vahetuid teadmisi.

Kohus kaalub poolte avaldusi vabalt, välja arvatud juhul, kui need avaldused hõlmavad ülestunnistusi.

Sellega seoses vt küsimusele nr 2.6 antud vastus.

Lisateave

Kohaldatavad õigusaktid

[Tsiiviilseadustik](#)

[Tsiiviilkohtumenetluse seadustik](#)

Lisateave

[Justiitsministeerium](#)

[Prokuratuur](#)

[Ametlik väljaanne](#)

[Õigusdokumentide andmebaas](#)

Viimati uuendatud: 30/04/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.